

Merle

FACULTAT DE CIENCIES DE LA INFORMACIÓ. UAB.

Curs Acadèmic 1.981- 1.982

Assignatura: Història de la Comunicació Social a Espanya.

Departament: Aspectes Socials de la Informació

Curs: 5è.

Professor: Josep- Francesc Valls.

A), SINOPSI DEL PROGRAMA

El programa de HCSE es proposa analitzar el fenomen comunicatiu al llarg de l'Espanya Contemporània. A partir de la vertebració de la HCS dintre de la història global, es preten esbrinar el fet comunicatiu a través de:

- 1) La posició del propi medi en relació a si mateix.
- 2) La relació que s'estableix entre els diferents medis entre sí.
- 3) La posició del medi respecte a la classe o grup social que el detenta.
- 4) La posició del grup dominant al medi respecte al poder
- 5) La relació dels medis amb el contexte social de cada període
- 6) El nivell de tensió entre el grup de persones que gestiona el medi- comunicador periodiste, traginer, coplero, radiofonista, impre~~sor~~, tècnic de televisió... i els propietaris del medi (persona física o financera).

D'aquesta manera es pot arribar a comprendre l'evolució de la relació medi- societat, tenint en compte les següents variants: Nivell tecnològic aplicat; nivell de consolidació d'un llenguatge diferencial ; nivell de massificació d'un medi, abans o després de la societat de masses a Espanya.

Tenint en compte tots aquests aspectes els XIX temes penetren, període per període, en l'estudi del fenomen comunicatiu d'aquests dos segles: Durant els dos primers terços del segle XIX, el predomini de la transmissió oral comença a remetre en benefici del medi escrit, a cavall de la revolució industrial que s'aplica, tardana-

ment, però s'aplica a impremta i produeix una minvada de l'analfabetisme. A partir d'aleshores hi ha una lenta implantació dels medis auditius, verbals o no verbals, els medis visuals, més tard el medi radiofònic i finalment els medis audiovisuals, i la pròpia evolució del medi escrit, configuren la nova societat de masses.

En definitiva, el que preten el programa es rastrejar l'evolució dels medis de comunicació, penetrant en ells des d'una perspectiva sociològica, tenint en compte la història global i el reflexe que en ella té la comunicació social.

B) TEMARI

- I: 1.- Introducció a la Història de la Comunicació Social a Espanya. 2.- Historiografia i HCS: relació d'aquestes amb la Història de les mentalitats.
- II: 1.- La comunicació social a l'Antic Règim: interrelació entre periodisme escrit, tradició oral, literatura culta, literatura popular escrita, el teatre. 2.- El paper de l'Església, els llocs de reunió, els centres d'ensenyament. 3.- Analfabetisme, nivells de lectura i comunicació.
- III: 1.- Relació entre la premsa escrita i els altres mitjans de comunicació del segle XIX, arrel de la revolució burgesa.
- IV: 1.- Premsa i classe social. 2.- Premsa i poder. 3.- Procés a la primera llibertat de premsa 1808-1813: la consciència burgesa davant la premsa, cas Blanco White-Quintana al "Semanario Patriótico". 4.- El medi escrit de 1808 a 1834, a les darreries de l'Antic Règim.
- V: 1.- Revolució Industrial: esquema comunicatiu a 1830-1874. 2.- El Romanticisme i l'ascens de la burgesia: el nou llenguatge de la premsa escrita. 3.- El fracàs de la Revolució Industrial i el fracàs del medi escrit: aspecte tècnic, aspecte jurídic-polític-social.
- VI: 1.- Els problemes de la quantificació de la premsa escrita: estadístiques del timbre, registre industrial i altres estadístiques.
-
- VII: 1.- La Premsa obrera. 2.- Antecedents del circuit comunicatiu al món obrer: els fulls informatius, els butlletins, els ateneus, les associacions de "socors mutus", els periòdics. 3.- Premsa obrera entorn de la Constitució de la AIT Espanyola en el marc de les noves condicions a la premsa de la revolució del 68. 4.- La premsa anarquista a partir de la Constitució de la CNT. 5.- Estudi de "La Federación", "El Socialista", "Tierra y Libertad" i "Solidaridad Obrera".
- VIII: 1.- L'esclat del fenòmen comunicatiu a les nacionalitats. 2.- La Renaixença. 3.- País Vasc. 4.- Gàlicia. 5.- La llengua, ele-

ment diferenciador.

IX: 1.- Cap el nou concepte d'empresa periodística. 2.- Les condicions tècniques, la publicitat; el nou producte informatiu- agències reporterisme; l' impressió rotativa, estenotipia, fotogravat, fotografía; la distribució- el quiosc-. 3.- Estudi del " Imparcial", " La Correspondencia" , " La Vanguardia".

X: 1.- La societat de masses i els medis de comunicació.

XI: 1.- La fotografía de les primeres taques al Document Social. El cinema: l'esenvolupament del llenguatge i canvis sociològics.

XII: Els medis auditius- verbals: El telèfon, el disc. Els medis auditius- no verbals: el morse , la telegrafía.

XIII: 1.- La Galaxia Marconi a Espanya. 2.- L'aspecte social i la comunicació. 3.- Legislació sobre la radiodifusió. 4.- El desenvolupament de la ràdio privada i la subsidiaritat.

XIV: 1 .- Fet comunicatiu a la Guerra Civil. 2.- bipolarització propagandística de la premsa escrita i la radiodifusió, el teatre, el cinema i la cartelleria.

XV: 1.- El franquisme als anys 50: el radiofonisme i la propaganda. 2.- La premsa clandestina a l'interior i a l'exterior. 3.- Estudi de Cabalgata Fin de Semana, Carrusel Deportivo. 4.- Estudi de Solidaridad Obrera, Treball i Endavant.

XVI: 1.- El fet televisiu i la complementarietat dels mitjans audiovisuals i escrits; la televisió: l' espectacle, l'animació, la cultura, l'informació, el circuit de la propaganda política. 2.- La publicitat. 3.- L'estructura de la producció. 4.- Els centres regionals. 5.- Estudi de la " Unión hace la fuerza", " Un millón para el mejor", " A toda plana" i " Giravolt".

XVII: 1.- Evolució dels periòdics arrel de la Llei Fraga del 66. 2.- El mimetisme radiofònic i la complementarietat.

XVIII: 1.- El disc com a mitjà de comunicació social. 2.- El "boom"

de la FM, la fotonovela, el graffitti, la pintada.

XIX: 1.- La crisi del sector premsa en els orígens del postfranquisme: premsa i poder; premsa i classe social. 2.- La reordenació del sector: procés de concentració. 3.- Els costos de l'empresa periodística actual. 4.- L'alternativa radiofònica, l'alternativa televisiva.

C) BIBLIOGRAFIA

- ALBERT, P--"Remarques sur les recherches en histoire de la presse".
Bulletin d'histoire Moderne et contemporaine, n. 9. Biblioteca Nacional, 1.975.
- BELL y Col.-- " Industria, cultura y sociedad de masas". Monte Avila.
Caracas, 1.974
- BLANCO y Col-- Historia social de la literatura española. Castalia.
Madrid, 1.978.
- BLOCH, M-- Introducción a la Historia. FCE. México, 1.975.
- DUBY, G -- Historia Social e Ideologías de las sociedades y otros
ensayos sobre historia. Anagrama. Barcelona, 1.970.
- ENCISO RECIO, L.M.-- La prensa en el siglo XVIII. CSIC. Madrid, 1.978
- FERNANDEZ CLEMENTE, E.-- La prensa, material de trabajo para el historiador. Edicusa. Madrid, 1.974.
- FONTANA, J.-- Hacia una nueva historia. Akal. Madrid, 1.976.
- GOMBRICH -- Trás la historia de la cultura. Ariel. Barcelona,
1.977.
- HAUSER, A. -- Historia Social del Arte y de la Literatura. Guadarrama. Madrid, 1.974.
- PIÑEIRO, A.-- Libro y comunicación de masas. Depalma. Buenos Aires, 1.977.

ALMUIÑA, C.-- La prensa vallisoletana durante el siglo XIX. Universidad de Valladolid. Valladolid, 1.977.

ALTABELLA, L-- Notas para la prehistoria de las agencias de prensa en España. Estudios de Información, 21-22. Madrid, ehero,

- junio , 1.972.
- ARREOLA, V.M--La prensa obrera en España 1869-1899. RT 30-31. Madrid, 1.970.
- BENITEZ, Rubén --Mariano José de Larra. Taurus. Madrid, 1.979
- BOZAL, V.-- La ilustración gráfica del siglo XIX en España. Comunicación. Madrid, 1.979.
- BREY, G.-- Ideología, acontecimiento y poesía en el periódico obrero de Cádiz "El proletario" 1.902-1.903. Ponencia SEMIN. Pau. Nov. 1.979. Recopilación, "Sainets del segle XIX". Edicions 62. Barcelona, 1.979.
- CAMPILLO y col-- La prensa a Barcelona, 1.936-1.939. CEHC, Barcelona, 1.979
- CARO BAROJA, J.-- Ensayo sobre la literatura de cordel. Madrid, 1.969
- CREXELL, J. Prensa catalana clandestina, 1.970-1.977. Edicions Crit. Barcelona, 1.978.
- DESVOIS, J.M.-- La prensa en España, 1.900-1.931. Siglo XXI. Madrid 1.976
- GOMEZ APARICIO4- Historia del periodismo español. E.N. Madrid, 1.956.
- LAMBERET, René-- Mouvements ouvriers et socialistes, 1.750-1.936. Les éditions Ouvriers, Paris, 1.953.
- MONERRIS, A.-- El periodismo y el desarrollo de la gran prensa. Gaceta de la prensa española, nº 119. Madrid, 1.958
- RAMIREZ, J.A.-- Medios de masas e historia del arte. Cátedra. Madrid, 1.976.
- SEOANE, M.C.-- Oratoria y periodismo del siglo XIX. Castalia. Madrid, 1.976.
- TASIS Y TORRENT-- Historia de la prensa catalana. Bruguera. Barcelona, 1.966.
- TAVERA, S.-- La prensa anarco-sindicalista 1868-1931. Recerques, 8. Barcelona, 1.978.
- TERMES, J.-- Prensa obrera e internacionalismo. Apéndice "anarquismo y sindicalismo en España de la I Internacional". Grijalbo. Barcelona, 1.977.
- TORRENS, J.-- La primera emisioñ radiofònica a la Península, rev. Ràdio Barcelona. Agosto, 1.934.
- TRAMES-- Texte et contexte, actes du XV Congrès de la Société des Hispanistes français. Limoges, 1.980.
- TUÑON DE LARA y Col-- Prensa y sociedades en España 1820-1.936. Edicusa, Madrid 1.975.
- WEIL, G.-- El periódico. Orígenes, evolución y función de la prensa periódica. Uthea. Méjico, 1.980.

ZAVALA, I. M.-- Románticos y socialistas, prensa española del siglo XIX. Madrid, 1.972.

ABELLAN, M.I.-- Censura y creación literaria en España 1.939-1.976. Península. Barcelona, 1.980.

ARIAS RUIZ-- La radiodifusión española. Col. Temas españoles. Publicaciones españolas. Madrid, 1.964.

BAGET, J.M.-- 18 años de TVE. Diáfora. Barona, 1.974.

CAYROL, R.-- La presse écrite et l'audiovisuelle. PUF. Paris, 1.976.

DERRY, T.K.-- Historia de la tecnología. Siglo XXI. Madrid, 1.977

EZRURRA, L. -- Historia de la radiodifusión española, los primeros años. E.N, Madrid, 1.974.

GERHEIM, H.-- Historia gráfica de la fotografía. Omega. Barcelona, 1.967.

GONZALEZ CASANOVA, J.A.-- El régimen jurídico de la televisión. Nova Terra. Barcelona.

GOROSTIAGA-- La radiotelevisión española. EUNSA. PAMPLONA.

GUBERN, R.-- La censura. Península. Barcelona, 1.980

GUBERN, R.-- El lenguaje de los comics. Península. Barcelona, 1974.

GUTIERREZ ESPADA, L.-- Historia de los medios audiovisuales (2 vols.). Pirámide. Madrid, 1.979.

HALE, J.-- La radio como arma política. Gili. Barcelona, 1.979.

MICHAELIS, A.-- Del semáforo al satélite. UIT, 1.965.

MUNSO CABUS, J.-- 40 años de radio 1.940-1.980. E.P.BARCELONA, 1.980.

PARES y COL.-- La televisió a la Catalunya autònoma. Edicions 62. Barcelona, 1.981.

SORIA, C.-- Orígenes del derecho de radiodifusión en España. EUNSA. Pamplona, 1.976.

VAZQUEZ , M.-- El libro gris de la televisión española. Ediciones 99. Madrid, 1.973.

D) AVALUACIÓ

Formes de superar el curs: a especificar abans 1 de novembre 1.981

1) Examens trimestrals

2) Examen final

3) Treball de curs- projecte, 1 decembre 1.981; presenta_{ció} definitiva 1 d'abril 1.982 ; tres comentaris de textes o audiovisuals.
